

Til Utdanningsdirektoratet

Vår ref.: AFi

Deres ref.:

Dato: 27. oktober 2019

HØRING Karakterbasert inntak til videregående skole, såkalt fritt skolevalg

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Utdanningsdirektoratet sendt høring om forslag til endringer i forskrift til opplæringsloven kapittel 6 om innføring av fritt skolevalg.

Høringen gjelder følgende forslag ved inntak til Vg1:

Alternativ 1: Fylkeskommunene skal innføre fritt skolevalg i hele fylket eller fritt skolevalg innenfor fastsatte inntaksområder i fylket.

Alternativ 2: Fylkeskommunene skal innføre fritt skolevalg i fylket, og kan bare fastsette inntaksområder dersom det kan begrunnes i store avstander eller trafikale forhold.

Vi viser til høringsbrev datert 23.08.2019

Skolenes landsforbund velger å gi vårt svar på høringen i ett notat slik at vi får frem helheten i vårt resonnement. Det betyr at vi ikke gir etter for utdanningsdirektoratets skjema med Ja/Nei/Vet ikke svar med mulighet for utfyllende kommentarer. Vi frykter at vårt budskap på medlemmenes vegne blir svekket dersom vi lar oss styre av direktoratets disposisjon.

Skolenes landsforbund tar avstand fra selve begrepet "fritt skolevalg". De eneste som i praksis vil kunne velge fritt er de med best karakterer. De med middels karakterer vil ha et begrenset valg, mens de med laveste karakterer må ta til takke med det de får.

Erfaring fra steder der man har denne modellen, viser at de skolene som har høyest karaktersnitt også har høyest søknad. Skolene med høyest søknad må selvsagt velge elevene med best karakterer. Resultatet av dette er at de vedvarende får et høyt karaktersnitt, som igjen øker antall søknader osv osv. Systemet har en selvforsterkende effekt.

Tilsvarende vil det være for skoler med lavt karaktersnitt. Få søker seg til disse skolene, og mange blir tvunget dit, siden de ikke kommer inn på noen andre skoler. Igjen ser vi en selvforsterkende effekt.

På denne måten utvikler vi A-, B- og C-skoler i et fastlåst og selvforsterkende system.

Resultatet av såkalt "fritt skolevalg" er altså segregering basert på karakterer fra ungdomsskolen. Det var en grunn til at kursplaninndeling i ungdomsskolen ble forlatt. Det å dele opp elevene etter evner, fremmet ikke god læring. Det gikk særlig ut over elevene i kursplan 1, altså de med svakeste karakterer. I tillegg ble det ansett som stigmatiserende.

I nåværende opplæringslov er det forbudt å dele elevene inn etter evner:

§ 8-2. Organisering av elevane i klassar eller basisgrupper

I opplæringa skal elevane delast i klassar eller basisgrupper som skal vareta deira behov for sosialt tilhør. For delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper etter behov. Til vanleg skal organiseringa ikkje skje etter fagleg nivå, kjønn eller etnisk tilhør.
(vår understreking)

Såkalt "Fritt skolevalg" gjør nettopp dette. Det som etter loven er forbudt i en klasse, skal altså være lovlig når det gjøres i større omfang. Ikke bare er det lovlig, men nå vil regjeringen gjøre det ulovlig å ikke segregere på denne måten. Skolenes landsforbund tar sterk avstand fra denne foreslåtte tvangssegregeringen av elevene i videregående skole i alle fylker. Det skal ikke være "gode" og "dårlige" videregående skoler i Norge. Fylkeskommunen har ansvar for at alle skolene er like gode.

Når alle skolene er like gode, er det meningsløst å tvinge en 16-årig elev fra Halden til å flytte til Ål i Hallingdal for å ta videregående utdanning. Elevene bør i hovedsak gå på sin nærskole. Hvis nærskolen ikke tilbyr elevens linjevalg, må man ha rett til den nærmeste som har tilbudet. Har eleven lyst til å gå på en skole lengre borte er det også greit, så lenge det er ledige plasser. I spesielle tilfeller, som ved et mobbeprobem, skal det selvsagt være mulig å skille mobber fra offer.

Der det eksisterer ordninger med såkalt "fritt skolevalg" ser vi også at det virker sentraliserende. Ungdommen søker seg helst til byskolene, i hvert fall de som er i rimelig pendleravstand.

Dette gir grunnlag for å etablere private videregående skoler i mange byer. Private skoler tilbyr ofte godt utstyr til elevene. Det er en god måte å øke søkertallene. Og klarer de å få mange søkere, får de gode resultater, og vi er tilbake i den selvforsterkende runddans.

Et annet resultat av dette er at skoler litt utafor byene blir lagt ned pga lave søkertall og at økonomien i fylkeskommunen blir dårligere pga stor søking til private byskoler. Dette førte for eksempel til at Fana gymnas ble lagt ned i 2016 av fylkeskommunen. Siden ble det overtatt av private og flyttet til Bergen sentrum.

I dag er det fylkeskommunene som bestemmer om de skal ha såkalt "fritt skolevalg". Noen har dette for hele fylket, noen har det for deler og noen baserer seg på nærskoleprinsippet. Regjeringens forslag er således også et angrep på lokaldemokratiet. Vi i Skolenes landsforbund hadde helst sett at nærskoleprinsippet ble lagt til grunn i alle fylker.

Noe av det vi frykter mest er at dette vil føre til at flere dropper ut av skolen. Lang reiseavstand til en skole man ikke ønsker å gå på vil neppe virke særlig motiverende. Tvinges man i tillegg til å flytte på hybel som 16 åring, er det stor fare for dropout. Det vil jo gjerne være de minst skolemotiverte, med laveste karaktersnitt, som vil bli utsatt for dette. Det er jo disse som ikke har noe reelt valg.

Fra et miljøperspektiv er også forslaget dårlig. Når flere tvinges til å gå på en skole lengre borte fra hjemmet, vil det uvegerlig føre til mer transport. Mer og lengre transport fører selvsagt til mer utslipp av klimagasser. Kortreist mat er jo et hedersord, men kortreiste elever er det tydeligvis ikke.

Slik segregering som regjeringen legger opp til er ikke en samfunnsutvikling som vi i Skolenes landsforbund ønsker. Vi ønsker å styrke og videreutvikle fellesskolen for alle elever, uansett hvor de bor og uansett hvilke karakterer de har med seg fra ungdomsskolen. Alle er like viktige. Og alle skoler skal være gode.

Vennlig hilsen

Anne Finborud
Forbundsleder

Geir Allan Stava
forbundssekretær